

Методичні поради вчителю

Порада 1. Створіть на уроці умови для виконання завдання різними шляхами.

Дайте можливість використати малюнок, оповідь, тести, розрахункові задачі, практичну роботу, ігрові моменти тощо.

Порада 2. Створіть психологічний клімат, за якого діти не бояться висловити помилку думку, знаючи, що то – пошук істини.

Переконуючи учня, доводячи істину, не ображайте його, не зачіпайте його гідність, самолюбство. Будьте щедрі на похвалу.

Порада 3. Система контролю знань також має враховувати індивідуальні властивості учнів.

Порада 4. Добираючи методи навчання, не забувайте про їхню різноманітність.

Запроваджуючи нові методи, пам'ятайте і про класичну дидактику.

Порада 5. Інтелігентність – це вміння зважати на інших. Успіх, хай і не одразу, прийде до вас, якщо ви поважатимете гідність учнів, якщо не вдаватиметься до крику, гримання, якщо не „стоятимете над ними”, а йтимете поруч на шляху до знань і моральної досконалості.

Порада 6. Помітивши в учневі щось властиве лише йому, учитель дістає точку опори для контакту. Завжди і в усьому ставтеся до учня як до особистості. Найнебезпечніше – це вчительова зарозумілість, ілюзія власного всевладдя.

Порада 7. Пояснюючи матеріал і контролюючи знання, використовуєте і поєднуєте різні форми навчання. Нехай учні самі обирають шлях розв'язування домашнього завдання.

Порада 8. Намагайтеся за будь – якої можливості використати завдання для формування особистості учня. Спрямуйте його інтерес до самого себе, на поліпшення результатів навчання.

Порада 9. Орієнтуйте школярів, особливо старшокласників, на високий рівень самостійної роботи. Недарма Чарльз Дарвін казав, що всім, хоч трохи цінним, чого він навчився, він завдячує самоосвіті.

Порада 10. Пам'ятаючи, що безталанних людей немає, а є зайняті не своєю справою, дайте можливість не лише сильним, а й слабшим учням реалізувати свої здібності.

Порада 11. Хай учень побачить ваше поважне ставлення до його найпершого у житті відкриття. Переконайте його, що помилки під час творчого пошуку неминучі, отже, не слід їх боятися.

Порада 12. Давайте учням невеличкі цікаві завдання на літо – такі, що згодом сприятимуть успішному навчанню.

Порада 13. Відвідуйте уроки колег для вивчення психологічного клімату, взаємодії вчителя і учнів – особливо у класі, де у вас іще не все гаразд.

Порада 14. Спершу поставте дитині реальні вимоги, а вже потім поступово „підносьте планку”. Розвиток можливостей лише якщо вимоги відповідають рівневі розвитку учня.

Порада 15. Навчіть учнів звертатися до довідкових матеріалів і працювати з ними, пояснивши, що це допомагатиме їм у навчанні.

Порада 16. Уміння працювати Езоп називав справжнім скарбом. Привчіть учнів до системи у роботі - це допоможе не лише їм, а й вам.

Порада 17. Під час тематичного контролю уникайте запитань, що надміру деталізують навчальний матеріал. Перевіряйте не лише теоретичні знання, а й уміння та загально навчальні навички.

Порада 18. Оцінюючи знання за всією темою, враховуйте не тільки перевірю вальні роботи, а усі види навчальної діяльності (творі, домашні завдання, повідомлення, лабораторні роботи тощо), щоб не зневажати їхнє виховне та освітнє значення.

Порада 19. Плануючи навчальний матеріал, не забувайте про системний підхід. Будь-який курс ґрунтується на системі, в якій поступово розкриваються поняття і закономірності.

ЯК НАВЧИТИ УЧНЯ ВЧИТИСЯ

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ ТА САМООСВІТИ

Сьогодні школа повинна навчити учня вчитися, планувати свою працю, вчитися самотійно, самому шукати шляхи власного розвитку.

Йдеться не про те, щоб напхати школяра новими даними про новітні відкриття і забезпечити науковий підхід до змісту освіти, а насамперед про розвиток навичок самотійного навчання, здатності до самоорганізації і планування часу, відповідальності, комунікабельності, уміння працювати в команді — якості, які майже не розвинені у наших дітей.

Важливо навчити, як отримані знання використовувати. Тому на перший план виходить набуття навичок, освоєння певних особистісних технік, розвиток здатності діяти, використовуючи всі наявні ресурси. Учень не повинен поглинати «готові» знання — він їх має виробити сам і сам зрозуміти, чого йому не вистачає, щоб домогтися успіху. Набуває значення пошук рішення — не саме рішення, а шлях, який веде до нього.

Але для цього він повинен щось робити самотійно. Як вийти із лабіринти цих проблем — ось головна тема другого розділу. І розпочнемо розмову із формування мотивації учнів до навчальної діяльності

МОТИВАЦІЯ ЯК РУШІЙНА СИЛА НАВЧАННЯ

У доповіді Міністра освіти і науки України С.Ніколаєнка «Освіта в інноваційному поступі суспільства» на підсумковій колегії МОН України 17 серпня 2006 року наголошувалося, що для вчителя повинно стати прописною істиною, що для того, щоб учень прагнув учитися, вмів оволодівати знаннями, його необхідно зацікавити. Втрата частиною учнів **мотивації до навчання**, зацікавленості у результатах — камінь спотикання на шляху до якісної освіти.

У чому коріння цього явища?

По-перше, невміння вчитися і долати труднощі. Навчання—тяжка праця, яка потребує спеціальних умінь та навичок і якщо вони не сформовані у родині та початковій школі, у основній — навчання стає непосильним.

По-друге, перевантаження навчальних програм. Наше прагнення «втиснути» у голови дітей побільше інформації призводить до втоми, опору і природного відторгнення. Адже людський розум, за влучним висловом Плутарха, не глек для рідини, а вогонь, який слід запалити.

По-третє, одноманітність життя і навчального процесу. Монотонність шкільних занять, відсутність яскравих вражень, необхідність «сидіти тихо», «мовчати» — все це робить шкільне життя підлітка нудним і тяжким.

По-четверте, збідненість методів організації навчального процесу, авторитарність учителів і батьків.

Згадаймо прописні істини: людина включається у будь-яку діяльність тоді, коли є потреба у цьому, тобто є мотив до дії.

Учителю потрібно не **примушувати** дитину вчитися, а **заохочувати**.

Зважаючи на це, надаємо вчителю допомогу з цієї проблеми, пропонуємо інноваційні методики та теоретичні матеріали. Вважаємо, що без цих знань неможливий інноваційний розвиток школи та суспільства.

Формування вивчення мотивів навчання є одним із найбільш складних практичних завдань для вчителя. Сучасна педагогічна наука напроваджує його діяльність за таким алгоритмом:

1. Визначення й уточнення цілей навчання. Аналіз у цьому зв'язку сутності, змісту, спрямованості і сили мотивів, необхідних і достатніх для підтримки процесу й успішної

реалізації намічених завдань. Якщо цілі і завдання не мають відхилень від державного стандарту, то вводяться в дію широко відомі загальні мотиви і стимули. Спеціальні цілі потребують використання специфічних мотивів.

2. Виявлення вікових можливостей мотивації. Тут треба дати чіткі відповіді на запитання:

- до яких показників мотивації варто підвести учнів молодшого, середнього і старшого віку;

- наскільки рівень мотивації учнів певного класу відповідає «віковим нормам», поставленим цілям і завданням, труднощам навчальної праці.

3. Вивчення вихідного (тобто початкового) рівня мотивації, щоб можна було надалі обґрунтовано судити про зміни, що відбулися у мотиваційній сфері учня або всього класу.

4. Вивчення переважаючих мотивів. При цьому потрібно визначити, які мотиви є головними у навчальній діяльності учня або мікро-групи класу, до якого він входить.

5. Вивчення індивідуальних особливостей мотивації. Якщо педагог не може «дійти» до кожного учня, то особливості мотивації хоча б найбільш представницьких підгруп класу він має знати обов'язково.

6. Аналіз причин зміни (зниження, стабільності, підвищення) мотивації. Такими причинами можуть бути недостатній рівень розвитку самої мотиваційної сфери, низька навченість, нерозвиненість навчальної діяльності, низька наукованість та інші.

7. Формування належних мотивів. Воно здійснюється учителем під час навчально-виховного процесу в контексті вирішення усіх інших завдань. Не може і не повинно бути ніяких спеціальних вправ або тестів «на мотивацію». У комплексі використовуються різноманітні методики, у тому числі переключення з одного виду роботи на інший, використання завдань оптимальної трудности, змагання. Іноді практикується «створення перешкод» нормальному плину навчального процесу, щоб подивитися, чи готові ті, кого навчають, переборювати труднощі задля задоволення пізнавальної потреби.

8. Оцінка досягнень і планування подальших дій. Після виконаної роботи доцільно підбити підсумки, оцінити її результати і проаналізувати зміни, що відбулися. Найбільш очевидними показниками будуть реальні дії учнів, зміна їхнього ставлення до навчання. Конкретними показниками мотивації та змін, що відбуваються у цій сфері, будуть:

- ставлення до навчання;
- цілі (які ставить і реалізує учень);
- мотиви (заради чого він навчається);
- емоції (як переживає учіння і навчання);
- уміння учитися;
- рівень навченості (яких результатів досяг);
- характеристики навчальності (потенційні можливості, яких успіхів міг би досягти).

МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ, АКТИВІЗАЦІЇ І РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ

Це відомі нам загальні методи дослідження: спостереження, анкетування, інтерв'ю, бесіди, експертні оцінки. Сутність останніх полягає в організації цілеспрямованого і всебічного вивчення індивідуальної (або групової) мотивації за допомогою спеціальних експертних методик із запрошенням для цієї мети колег-учителів і (або) інших фахівців-експертів. Експертиза проводиться відповідно до визначеної процедури, обов'язковими моментами якої є чітке формулювання цілей експертизи і виду експертного висновку, визначення кваліфікації експертів, нешкідливість процедури, обґрунтованість висновків тощо.

Спрощеним практичним засобом експертизи мотивації є опитування вчителів, які працюють у даному класі. Для цього складається анкета. Отримавши відповіді на ті самі запитання від різних учителів, можна одержати об'єктивний висновок про розвиненість

мотиваційної сфери учнів, скласти індивідуальну або групову картину сформованості мотивів.

Ця картина буде точнішою, якщо при її упорядкуванні буде використана більша кількість методів і спеціальних прийомів. Для вчителя опрацювання і зіставлення даних, отриманих різними засобами, важке і складне завдання. Для накопичення спостережень і формування первинних висновків можна рекомендувати ведення педагогічних щоденників, де в довільній формі реєструються різноманітні прояви мотивації учнів, мікрогруп, усього класу.

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИЙОМИ ВИВЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ

Серед спеціальних прийомів вивчення мотивації можна виділити:

- Створення ситуацій. Сутність цього прийому полягає в тому, щоб подивитися, як змінюватиметься поведінка учнів при зміні умов.
- Прийом вибору партнера. Застосовується, щоб вивчити ступінь самостійності мотивів, залежність їх від взаємодії з іншими.
- Прийом незакінчених пропозицій. Учні дається 10 пропозицій, які необхідно дописати. Наприклад: «Я думаю, що коли...», «Я був би радий, якби...» тощо;
- Прийом незакінченої розповіді. Те саме, що й у попередньому, але з більш розгорнутим змістом.
- Розповідь за картинкою, домальовування ситуації (для молодших школярів). Ґрунтується на твердженні, що учні при цьому мимоволі розкривають проблеми, які хвилюють, а також своє до них ставлення.

ПЕДАГОГ ЯК МАЙСТЕР МОТИВАЦІЇ

Педагог завжди повинен бути майстром мотивації. Розвиваючи її, він:

- підтримує рівний стиль стосунків між усіма учасниками педагогічного процесу;
- підбадьорює учнів, коли вони стикаються із труднощами;
- підтримує позитивний зворотний зв'язок;
- піклується про різноманітність методів викладання навчального матеріалу;
- привчає учнів до напруженої пізнавальної праці, розвиває їхню наполегливість, силу волі, цілеспрямованість;
- заохочує виконання завдань підвищеної складності;
- учить чітко визначати цілі, завдання, форми звітності, критерії оцінки;
- формує почуття обов'язку, відповідальності;
- учить висувати вимоги насамперед до самого себе.

У розвитку мети мотивації навчання, як наголошує вчений І.Підласий, учитель повинен бути обережним у спілкуванні з учнями і видалити зі свого лексикону такі фрази:

- Так діла не буде!
- Про це нам взагалі не потрібно говорити!
- На це у нас немає часу!
- Такого ще не бувало!
- Про це ти не можеш судити!
- І до чого ми так дійдемо!
- Це несерйозно!
- Можеш мені повірити!
- Як ти до цього додумався?

Звичайно, необхідно враховувати індивідуальні особливості мотивації кожного учня, проте не слід перебільшувати їхнього значення. Як показують спостереження, серйозна класна робота найбільше спирається на загальні мотиви опанування значущих для кожної людини знань.

До великої кількості порад педагогам щодо здійснення мотивації можна додати ще й такі.

1. Використовуйте дитячу цікавість. Діти відрізняються цікавістю. Тому вони виявляють особливу увагу до нових і невідомих обставин. Увага знижується, коли учням повторюють відомі їм знання. Якщо навчальний матеріал містить недостатньо або майже не містить нової

інформації, то швидко досягається «інтелектуальне насичення». Учні відволікаються від того, що відбувається на заняттях, виявляють так зване «фрусове занепокоєння». У таких ситуаціях варто щось змінити: вид діяльності, метод або форму навчання.

Подібне відбувається і в тому випадку, коли учням немає за що «зацепитися» у своєму минулому досвіді пізнання. Ось як пише про це Л.С.Виготський: *«Загальним психологічним правилом розвитку інтересу буде таке: для того, щоб предмет нас зацікавив, він повинен бути пов'язаний із будь-чим, що нас цікавить, із чимось уже знайомим, і водночас, він повинний завжди містити в собі деякі нові форми діяльності, інакше він залишиться байдужим. Зовсім нове, як і зовсім старе, не здатне зацікавити нас, збудити інтерес до якогось предмета або явища. Отже, щоб поставити цей предмет або явище в особисте відношення до учня, треба зробити його вивчення особистою справою учня, тоді ми можемо бути упевнені в успіхові».*

2. «Вплітайте» у канву уроку ефект загадки. Через дитячий інтерес ідуть до нового дитячого інтересу, іноді використовуйте ефект загадки. Учні охоче займаються різноманітними «мудрими» проблемами. Тому вони із задоволенням розгадують загадки, кросворди тощо. Якщо ви вдало вплетете у канву уроку цей ефект, вважайте, що вам уже вдалося розбудити у ваших учнів бажання вирішувати завдання, які ви перед ними поставите.

3. Поставте під сумнів доступну учням логіку пояснення. До пошуку пояснень підштовхують протиріччя (суперечності). Діти прагнуть осмислювати і впорядковувати навколишній світ. Коли вони стикаються з протиріччями, то намагаються дати їм пояснення. Якщо вам пощастить поставити під сумнів доступну учням логіку пояснення, розкрити або продемонструвати в навчальному матеріалі суперечності, тоді ви пробудите в них інтерес до пізнання істини.

СТРАТЕГІЯ САМОМОТИВАЦІЇ ДЛЯ УЧНЯ

Партнерство: шукайте такого партнера по навчанню, від якого ви чомусь навчитесь, і якому ви також зможете чимось допомогти.

Структурування: встановіть постійний час занять (години, дні тижня).

Наближене планування: визначте цілі і завдання свого навчання.

Мотивація: з'ясуйте, коли ви зможете отримати вигоду від набутих знань, умінь.

Пам'ятайте, знання за плечима не носять.

Поступовість: розподіліть зміст навчання на невеликі частинки, починайте із засвоєння змісту середньої трудності, потім переходьте до важчих і, нарешті, до легких.

Доповнення: спробуйте доповнити зміст навчання своїми малюнками, примітками, структурними схемами.

Нагорода: скажіть собі приємні слова після виконання завдання.

Розширення: з тем, що вас зацікавлять, читайте додаткову літературу або обговорюйте їх із товаришами, учителями.

Заощадження: щоб знання були міцними, повторюйте основний зміст, закріплюйте вивчений матеріал за допомогою вправ.

Учитель-мотиватор обов'язково знайде можливість розповісти учням, що:

- вищий ступінь самоповаги — запорука кращих результатів у навчанні;
- успіхи у навчанні є каталізатором навчального процесу;
- невдачі у навчанні можуть призводити до бажання припинити навчання;
- почуття радості й інтерес полегшують навчання;
- страх і напруженість утруднюють процес навчання.

ЗАРУБІЖНІ ЗНАХІДКИ І ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ

У нових умовах функціонування української школи зарубіжні знахідки і технології можуть виявитися корисними для формування мотивації навчання.

Процеси, пов'язані з формуванням мотивації, американські педагоги називають **тренінгом**, диференціюючи останній за чотирма основними напрямками: мотивації досягнень, причинних схем, особистої причинності і внутрішньої мотивації.

Тренінг мотивації досягнень ґрунтується на припущенні, що, за інших рівних умов, учні, у яких загострене почуття власної гідності і прагнення постійно поліпшувати власні досягнення, матимуть вищу шкільну успішність. Формування **синдрому досягнення** містить низку взаємопов'язаних дій:

- навчання учнів зіставляти власні досягнення з досягненнями інших (як правило, кращих) учнів;
- навчання способів поведінки, типових для людини з високорозвиненою мотивацією;
- вивчення конкретних прикладів із свого повсякденного життя, а також із життя людей, які володіють високорозвиненою мотивацією досягнення.

Якщо поступово проходити через виділені нижче стадії формування синдрому досягнення, як стверджує американський дослідник Д.Макклелланд, то результати гарантуватимуть:

- привернення уваги учнів до змісту навчання;
- набуття досвіду мислення, поведінки й емоційного реагування;
- засвоєння спеціальних понять і термінів мотивації досягнень;
- співвіднесення своїх реальних мотивів із ідеалом;
- практичне слідування отриманим настановам у реальних життєвих ситуаціях;
- поступове зменшення зовнішньої допомоги, нарощування власних сил.

Кожен учитель знає, що учні по-різному пояснюють причини своїх вчинків. «Причинність» — так було назване це явище — стосується і мотиваційної сфери. Існують навіть типові «схеми» пояснень і ви- > правдань. Послухайте пояснення учня — чому він не виконав домашнє завдання — і ви легко зрозумієте, про що йдеться.

Тренінг «причинних схем» безпосередньо впливає на мотивацію, спонукає учнів до певного типу поведінки. Ці зміни можуть бути на краще, а можуть викликати байдужість і безініціативність.

Усі програми тренінгу мотивації шляхом зміни причинних схем віддають перевагу «зусиллю» як оптимальному засобові і зміні суб'єктивного уявлення учнів про причини невдач. Усі причинні пояснення варто замінити лише одним — браком власних зусиль.

У тісному зв'язку з тренінгом причинних схем знаходиться **тренінг особистої причинності**, що ставить за мету навчити учнів шукати причини своїх невдач насамперед у собі і, по можливості, менше залежати від інших людей. Що менше людина залежить від навколишніх, то більш вона самостійна. Людина має бути не «пішаком» у чужій грі, а «джерелом» для інших. Щоб допомогти у цьому школярам, навчайте їх:

- ставити перед собою реалістичні цілі;
- співставляти цілі з власними можливостями;
- знати свої сильні і слабкі сторони;
- визначати конкретні дії;
- планувати перспективу;
- правильно оцінювати ситуацію, що складається;
- постійно аналізувати виконання особистої програми. Основним усе ж залишається тренінг **внутрішньої мотивації**.

У сучасній школі необхідно здійснити радикальні реформи з удосконалення внутрішньої мотивації учнів. На жаль, доводиться констатувати, що нині пересічний учитель і типова школа орієнтовані переважно на підтримання зовнішньої мотивації у вигляді контролю. Тим самим учень замість того, щоб розвивати своє «Я», постійно виявляється в ситуаціях, де це «Я» придушується. Цілком природно, що подібна практика дуже згубно позначається на внутрішній мотивації, веде до поступового і неухильного зниження інтересу до

навчання. Справжні реформи неможливі без усебічної підтримки всіх проявів внутрішніх прагнень учнів, повної реалізації ідей і принципів гуманістичної педагогіки.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ШИРОКОГО УПРОВАДЖЕННЯ

Принцип індивідуального навчання є найбільш важливим і загальновизнаним у педагогіці, проте в умовах колективного навчання реалізувати цей принцип на належному рівні практично неможливо. Персональний підхід, персональний учитель, як і персональний комп'ютер — тільки для одного. Усі це розуміють, але не називають речі своїми іменами.

Вимоги ринкової економіки змусять нас упроваджувати індивідуальний підхід у повному обсязі і не на словах, а на ділі, адже кожен учень вимагатиме створення необхідних йому умов для самореалізації. Особистісна орієнтація освітнього процесу здійснюється саме шляхом створення кращих умов для індивідуального навчання, мета якого одержання школярем освіти на обраному ним рівні відповідно до індивідуальних запитів. Необхідність широкого упровадження інтенсивного індивідуального навчання диктується такими умовами:

1. Зростає розрив між індивідуальною підготовкою школярів одного й того самого віку, учителям дедалі важче орієнтуватися у класі на «середнього» учня.

2. Зростає кількість школярів, які, у зв'язку з відхиленнями у своєму розвитку чи здоров'ї, не можуть продовжувати навчання за звичайними шкільними програмами і мають потребу в індивідуальному коректуванні.

3. З'явилися учні, які не можуть регулярно відвідувати школу у зв'язку з тривалими поїздками, спортивними змаганнями, передпро-фесійною підготовкою, обставинами життя тощо.

4. Частина учнів не задоволена діючими навчальними планами і програмами і не може вибрати для себе один із масових шляхів отримання освіти, зокрема і через комунікативні проблеми або небажання одержувати освіту у звичайних шкільних умовах.

5. Деякі учні бажають вибрати для себе зручніші схеми оволодіння новими знаннями, уміннями, тестування досягнень.

6. З'явилися нові педагогічні системи, що розглядають індивідуалізацію навчання як основний шлях реалізації особистісних запитів і створення умов для самореалізації особистості.

7. Розширилися матеріальні і технічні можливості забезпечення індивідуальної освіти.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ МАРШРУТ НАВЧАННЯ ЯК ОСОБИСТА ПРОГРАМА ДІЙ УЧНЯ

Реалізація цілей продуктивного навчання в загальноосвітній середній школі істотно поліпшується, коли вона доповнюється так званими **індивідуальними маршрутами навчання**. Індивідуальним маршрутом можна назвати складений самим учнем (разом з учителем і батьками) план руху лабіринтами навчання і досягнення кінцевої мети залежно від власної старанності.

Індивідуальний освітній маршрут — це особиста програма дій учня на деякому відрізку його навчання: від кількох хвилин і годин до тижнів і навіть місяців. Маршрут може бути намічений для окремої частини, теми або ж розтягнутий навіть до меж цілого предмета. Мета продуктивного навчання за індивідуальною програмою — максимальне задоволення запитів учня, підвищення якості знань, умінь, економія енергії і часу. Зменшення термінів навчання вивільняє час для професійної підготовки, поглибленого вивчення окремих предметів. Маршрут містить точний опис:

- навчального матеріалу заданого обсягу;

- необхідного рівня оволодіння ним;
- методики раціонального навчання;
- необхідних обсягів самостійної роботи і практики;
- розрахунку витрат часу на усі види самостійного навчання;
- самодіагностики і тестування досягнень.

Якщо індивідуальний маршрут складається на частину уроку або на цілий урок, то він нічим не відрізняється від індивідуального підходу. Учитель планує і пропонує учневі індивідуальний варіант діяльності для вирішення конкретного завдання, контролює й оцінює результати роботи.

Дещо по-іншому здійснюється новий для нашої школи підхід до планування та упровадження індивідуального навчання на більш тривалий період — чверть, півріччя, рік. На основі діючої в певному навчальному закладі базисної програми складається індивідуальна освітня програма для кожного учня, який побажав опановувати навчальний предмет в індивідуальному порядку або, як кажуть, перейшов на індивідуальний план. В особистій програмі реалізується спосіб індивідуального освоєння існуючої навчальної програми.

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Перехід учня на індивідуальну освітню програму відбувається за визначеними правилами, що передбачають:

- оцінку педагогічним колективом готовності учня до переходу на індивідуальну програму;
- бажання учня перейти на навчання за індивідуальною програмою та усвідомлення ним відповідальності за прийняте рішення;
- згода батьків.

Індивідуальна програма може орієнтуватися на один із діючих навчальних планів, не обов'язково той, що реалізується в певному класі. Учень може, наприклад, вибрати гімназійний навчальний план або план із поглибленим вивченням якогось предмета.

Індивідуальна програма, як правило, визначає орієнтацію окремого відрізка навчання. Ця орієнтація може змінюватися при переході до іншого відрізка. Скажімо, учень, орієнтований на реабілітаційний навчальний план у першому півріччі, може перейти на базисний план у другому і т. д.

Навчальний модуль як змістовна основа навчання

Змістовну основу навчання за індивідуальними освітніми програмами становлять навчальні модулі. **Навчальний модуль** — це інформація, яка містить дані про навчальний матеріал (параграф, тема, розділ, предмет, інтегрований курс тощо), методичні вказівки з вивчення навчального матеріалу, час на виконання кожного навчального завдання, способи контролю і звітності. Найбільш простим і типовим зразком навчального модуля є тема (розділ) навчальної програми разом із вказівкою найбільш раціональних методів і форм її вивчення.

Загальний навчальний модуль розробляється у вигляді індивідуального освітнього маршруту, у якому міститься:

- назва модуля і його обсяг (тема, розділ, курс);
- навчальний матеріал (предмет, група предметів, інтегрований курс);
- рівень (базовий, поглиблене вивчення тощо);
- кількість годин на всі частини модуля (теми, розділи, увесь модуль);
- методи і способи опанування знань, умінь;
- самостійна практична робота;
- звітність (тести, реферати, заліки тощо).

Навчальний модуль містить чіткі часові орієнтири:

- визначається загальний час, наприклад, чверть, півріччя 10-го класу;

- терміни виконання кожної ділянки маршруту фіксуються і постійно уточнюються;
- укладається часовий графік виконання навчальних модулів (за тижнями) із вказівкою контрольних пунктів — термінів представлення завдань, контрольних зрізів, заліків тощо.

Структура змістовної частини індивідуального освітнього маршруту містить обов'язкові модулі, що входять до інваріантної частини загального навчального плану.